

Sygn. akt IV KZ 59/21

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)

w sprawie **R. P.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 18 stycznia 2023 r.,
zażalenia skazanego na postanowienie Sądu Najwyższego
z dnia 13 grudnia 2021 r., sygn. akt IV KO 119/21,
o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania wobec jego oczywistej
bezzasadności,

postanowił

**uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę wniosku skazanego o
wznowienie postępowania przekazać do ponownego rozpoznania
Sądowi Najwyższemu.**

UZASADNIENIE

R. P. wystąpił do Sądu Najwyższego z osobistym wnioskiem o wznowienie postępowania prawomocnie zakończony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14 grudnia 2018 r., sygn. akt II AKa 392/18, utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26 kwietnia 2018 r., sygn. akt XVI K 145/16.

Postanowieniem z dnia 13 grudnia 2021 r. sygn. akt IV KO 119/21, wydanym w trybie art. 545 § 3 k.p.k., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia wniosku wobec jego oczywistej bezzasadności.

Zażalenie na to postanowienie wniósł skazany R. P., podnosząc dwa zarzuty i kwestionując „brak akceptacji” dołączonych do wniosku orzeczeń jako spełniających wymóg z art. 541 k.p.k., a także błędne potraktowanie jego wniosku jako wniosku o wznowienie postępowania, podczas gdy stanowił on w rzeczywistości wniosek o wyznaczenie obrońcy z urzędu i „natychmiastowego podjęcia stosownych czynności procesowych w trybie art. 84 § 3 k.p.k.”. Skazany wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i wyznaczenie obrońcy z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie okazało się zasadne.

W pierwszej kolejności należy podnieść, że orzekanie w trybie art. 545 § 3 k.p.k. było w tej sprawie niezasadne. Sąd Najwyższy dostrzega, że rozpoznawany w sprawie IV KO 119/21 osobisty wniosek R. P. nie był jego pierwszym pismem procesowym mającym na celu zainicjowanie postępowania wznowieniowego. Jednakże w tej sprawie skazany wyraźnie domagał się wyznaczenia obrońcy z urzędu do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, wskazując jednocześnie dopuszczalną podstawę takiego wznowienia (art. 540 § 1 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 541 k.p.k.) oraz załączając kopie orzeczeń mających potwierdzać fakt popełnienia przestępstwa w toku postępowania (k. 12-16 akt IV KO 119/21). Ponadto skazany przedstawił dokument wystawiony przez Zastępcę Dyrektora Aresztu Śledczego w Tarnowskich Górach w przedmiocie swojego stanu majątkowego, celem wykazania braku możliwości finansowych ustanowienia obrońcy z wyboru (k. 11 akt IV KO 119/21). Dodatkowo, pomimo tego, że we wcześniejszych postępowaniach skazany konsekwentnie ubiegał się o wyznaczenie obrońcy z urzędu, w tym także podając jako podstawę wznowienia popełnienie przestępstwa w toku postępowania (sprawa IV KO 100/20), ani razu obrońca nie został mu wyznaczony. Oczywista bezzasadność wniosku o wznowienie postępowania powinna charakteryzować się tym, że jest widoczna na pierwszy rzut oka i ma miejsce także wtedy, gdy wniosek taki oparty zostanie na innych podstawach niż te, które określone zostały w przepisach rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego lub też żadna ze wskazanych we wniosku okoliczności nie będzie się mieściła w katalogu przesłanek

zawartych w art. 540, 540a lub 540b k.p.k. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2022 r., V KO 6/22). Tak rozumiany warunek „oczywistej bezzasadności” nie został spełniony w sprawie skazanego R. P..

Niezależnie od powyższego konieczność uchylecia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy wniosku skazanego o wznowienie postępowania do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu powstała z uwagi na zaistnienie tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Sąd Najwyższy, na podstawie art. 87 ust. 1 ustawy o Sądzie Najwyższym (tj. Dz. U. 2021, poz. 154 ze zm.; dalej: ustawa o SN), pozostaje związany uchwałą trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110- 1/2020 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), gdzie stwierdzono, że: „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3)”. Cytowana uchwała z mocy prawa ma moc zasady prawnej, co oznacza, że jest nią związany każdy skład Sądu Najwyższego dotąd, dopóki nie nastąpi odstępianie od niej, określone w art. 88 ust. 2 ustawy o SN. Do dnia rozpoznania niniejszej sprawy takie odstępianie nie nastąpiło, co oznacza, że zachowuje ona moc obowiązującą.

Stanowisko zawarte w uchwale trzech Izb Sądu Najwyższego zostało następnie potwierdzone w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2022, z. 6, poz. 22), gdzie wskazano m.in., iż: „brak podstaw do przyjęcia *a priori*, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje w takich warunkach”. Także w kolejnych orzeczeniach potwierdzono wykładnię prawa przedstawioną w uchwale z dnia 23 stycznia 2020 r. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia

2022 r., III PZP 1/22, podkreślono, że uchwała trzech Izb stanowiąca zasadę prawną wiąże wszystkie składy orzekające Sądu Najwyższego, a także, iż nie zaistniała żadna sytuacja pozwalająca uznać, że została ona unieważniona, nie obowiązuje jako orzeczenie sądu, jako uchwała wykładnicza, interpretująca prawo, że została ona wyeliminowana z porządku prawnego i nie wywiera skutków prawnych.

Wniosek skazanego R. P. o wznowienie postępowania rozpoznał Sąd Najwyższy w składzie jednego sędziego w osobie SSN Igora Zgolińskiego. W sprawie tej orzekał zatem sędzia Sądu Najwyższego, o którym mowa w przytoczonych stanowiskach orzeczniczych. SSN Igor Zgoliński został bowiem powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 4 maja 2020 r., nr 1130.12.2020 (M.P. 2020, poz. 534), na skutek wydania przez Krajową Radę Sądownictwa, ukształtowaną w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3), uchwały nr 1020/2019 z dnia 21 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy stanął już na stanowisku, że kwalifikowana wada prawna orzeczenia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. zachodzi w sytuacji rozpoznania przez sędziego Sądu Najwyższego, o którym mowa w tezie uchwały trzech Izb Sądu Najwyższego i w uchwale w sprawie I KZP 2/22, wniosku skazanego o wznowienie postępowania w trybie art. 545 § 3 k.p.k. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2022 r., I KZ 61/21; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2022 r., V KZ 64/21; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2022 r., II KZ 39/22). Sąd Najwyższy w pełni podziela argumentację tam zaprezentowaną i nie widzi potrzeby jej powielania w uzasadnieniu niniejszego postanowienia. Jedynie pokrótce można wskazać, że w tego rodzaju postępowaniu Sąd Najwyższy także pozostaje związany zasadą prawną wynikającą z uchwały trzech Izb Sądu Najwyższego.

Ponadto, podając za trafnym poglądem wyrażonym w przywołanych sprawach, skoro ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie zwykłego środka odwoławczego od postanowienia o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie

postępowania w trybie art. 545 § 3 k.p.k., to istotą takiego środka odwoławczego musi być również kontrola czy sąd rozpoznający taki wniosek był sądem, o którym mowa w art. 6 ust. 1 EKPC, a zatem niezawisłym i bezstronnym sądem ustanowionym ustawą. Przepis ten znajduje bowiem zastosowanie także, gdy postępowanie, chociaż uznane w prawie krajowym za „nadzwyczajne” albo „wyjątkowe”, z natury i w swoim zakresie jest podobne do zwykłego postępowania odwoławczego.

Sąd Najwyższy dostrzega, że w dniu 20 kwietnia 2020 r. w sprawie o sygn. akt U 2/20 Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. jest niezgodna z:

- a) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.),
- c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.) – opubl. OTK-A 2020, poz. 61.

W niniejszej sprawie koniecznym jednak było pominięcie przytoczonego stanowiska Trybunału. Jak słusznie wskazano w sprawach I KO 79/21 i I KO 80/21, „w orzeczeniu tym nie dokonano oceny zgodności przepisów aktu prawnego z Konstytucją, w zakresie w jakim mowa jest w art. 188 pkt. 1 Konstytucji, ani nie orzeczono w żadnej innej sprawie wskazanej w art. 188 Konstytucji. Jak wynika z sentencji stwierdzono w nim niezgodność uchwały 3 Izby SN (BSA 1-4110-1/20) z wskazanymi wzorcami konstytucyjnymi. Wydano więc w istocie orzeczenie wykraczające poza zawarty w art. 188 Konstytucji katalog orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, które z mocy art. 190 ust. 1 Konstytucji uzyskują moc powszechnie obowiązującą. Wyrok ten nie uzyskał zatem mocy powszechnie obowiązującego orzeczenia i co oczywiste nie mógł uchylić uchwały 3 Izby SN (BSA 1-4110-1/20), ani przesądzić o jej obowiązywaniu. Stanović mógł zatem jedynie wyraz określonego i niewiążącego poglądu prawnego tego organu (Trybunału Konstytucyjnego), który jednak w ocenie Sądu Najwyższego jest pozbawiony racji,

nie może zatem tym bardziej wiązać Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie” (tak: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2022 r., I KO 79/21 i I KO 80/21).

Podsumowując, w związku z tym, że uchwała trzech Izb Sądu Najwyższego, mająca moc zasady prawnej, nadal wiąże wszystkie składy Sądu Najwyższego, a także z uwagi na konieczność ochrony podstawowych praw człowieka, w tym wypadku prawa skazanego R. P. do sądu w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC, należało stwierdzić w tej sprawie zaistnienie tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Niezależnie od tego postanowienie należało uchylić ze względu na nieprawidłową odmowę przyjęcia wniosku skazanego o wznowienie postępowania jako oczywiście bezzasadnego.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej niniejszego postanowienia.